GEMEENTE Schagen

Integraal beleidsplan Openbaar Gebied

Integraal beheer en onderhoudskwaliteit van
de kapitaalgoederen in de openbare ruimte

26 april 2016

Integraal beleidsplan Openbaar Gebied

Integraal beheer en onderhoudskwaliteit van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte

Inlichtingen bij
Florus Dijkema, Teamleider Openbaar Gebied

Afdeling
Openbaar gebied

Doorkiesnummer
(0224) 210 252

Inhoudsopgave

Inleiding **4**

1 Openbare ruimte **7**

1.1 Visie en missie 7

1.2 Kaders van beleidsplan Openbaar Gebied 7

1.3 Complexiteit van de leefomgeving 8

1.4 Inrichting, gebruik en beheer 8

1.5 Afbakening 9

1.6 De kapitaalgoederen in de openbare ruimte 10

1.7 Gebiedstypen en hun kenmerken 11

1.8 Ambitie 12

1.9 Maatregelen voor borging van het beleid 13

2 Burger- en Overheidsparticipatie **14**

2.1 Mogelijkheden participatie 14

2.2 Participatie 15

2.3 Beleving in de openbare ruimte 15

2.4 Communicatieparagraaf 16

3 Uitwerking per kapitaalgoed **17**

3.1 Wegen 17

3.2 Reiniging en gladheidsbestrijding 18

3.3 Straatmeubilair 19

3.4 Verkeersmeubilair 20

3.5 Openbare verlichting 21

3.6 Elektrische installaties 22

3.7 Oppervlaktewater 23

3.8 Civiele kunstwerken 24

3.9 Bomen 24

3.10 Openbaar groen 25

3.11 Spelen en bewegen 26

3.12 Riolering 27

3.13 Klimaat, Duurzaamheid en Ecologie 28

3.14 Product- en taakbladen beheer en onderhoud 30

4 Financiële middelen **31**

4.1 Benodigde middelen per kapitaalgoed 31

4.2 Beschikbare lumpsum 32

4.3 Functie, doel & ambitie 32

4.4 Achterstallig onderhoud 33

Bijlagen

Inleiding

Schagen kenmerkt zich door een grote verscheidenheid aan gebieden: stad, platteland en kust.

Schagen is sinds 2013 de naam van de fusiegemeente, die werd gevormd uit de voormalige gemeenten Schagen, Zijpe en Harenkarspel. De kern Schagen heeft ooit stadsrechten gekregen en vormt een belangrijke toeristentrekker, evenals de kust, met de badplaatsen Groote Keeten, Callantsoog, Sint Maartenszee en Petten. Petten is wereldwijd bekend door de aanwezigheid van twee onderzoeksreactoren. Het gebied tussen de kust en de kern Schagen kenmerkt zich door de landbouwgronden: aan de kust de bollenteelt en verder het land in de vee-, groenteteelt en agrarisch gebonden bedrijven zoals groenteverwerking en zaadveredeling..

Uitdagingen

De afdeling Openbaar Gebied is verantwoordelijk voor het uitvoeren van het dagelijks onderhoud en de vervanging/herinrichting van de kapitaalgoederen; het groen, de straten, het oppervlaktewater, de kunstwerken, de riolering, stranden en ook de banken, paaltjes en borden.

De basis voor kwaliteit in de openbare ruimte ligt bij een duurzaam en verantwoord beheer en onderhoud van deze kapitaalgoederen. Een ander kwaliteitsaspect is de beleving van de openbare ruimte door inwoners en andere gebruikers. Hun beleving is voor een deel afhankelijk van heel andere factoren, zoals sfeer, netheid, betrokkenheid en tal van aspecten die voor ieder individu verschillend zijn.

Participatie vindt plaats omdat bewoners en bedrijven steeds vaker bereid zijn een steentje bij te dragen en steeds vaker zelf het initiatief voor verbetering nemen. Ze houden bijvoorbeeld zelf, of samen met de gemeente, de straat schoon. Daarnaast krijgt arbeidsparticipatie invulling door samen te werken met mensen die een afstand tot de arbeidsmarkt hebben

Het is duidelijk dat er in Nederland dingen gaan veranderen. De verzorgingsstaat wordt een maatschappij met meer zelfredzaamheid en eigenaarschap. Bedrijven gaan maatschappelijk verantwoord ondernemen en de betrokkenheid en invloed van bewoners neemt toe. De gemeente Schagen ziet mogelijkheden in deze ontwikkelingen en wil meebewegen in de dynamiek van de omgeving.

Evenwicht

De provincie heeft in april 2015 aangegeven dat in het financieel toezicht voor de (meerjaren)begroting 2016 tot en met 2018 extra aandacht zal zijn voor het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen. Daarbij is het standpunt van de provincie dat onderhoudsbudgetten en beleid- en beheerplannen met elkaar in overeenstemming dienen te zijn en dat er een kwaliteitsniveau is vastgesteld.

De gemeente voldeed niet aan deze eisen, waardoor het niet mogelijk was te bepalen of en zo ja, in welke mate sprake is van achterstallig onderhoud. De provincie heeft daarom de gemeente dringend verzocht het evenwicht tussen beleid en begroting te herstellen. Gemeente Schagen heeft met de provincie afgesproken dit uiterlijk 1 januari 2018 op orde te hebben.

Doel

De gemeente heeft de behoefte om opnieuw ambitie, kaders en kosten op integrale wijze op elkaar af te stemmen. Hiermee wordt een solide uitgangspunt gecreëerd voor de gemeentelijke zorgplicht: een duurzame instandhouding van de kapitaalgoederen en een doelmatige aanpak ten aanzien van de (beeld)kwaliteit.

Dit document is een beleidskader voor het totale pakket aan beheer en onderhoud voor de kapitaalgoederen in de openbare ruimte van de gemeente Schagen: het betreft de wegen met het straat- en verkeersmeubilair en openbare verlichting, de elektrische installaties, het openbaar groen, de bomen, de speelvoorzieningen, de civieltechnische kunstwerken, het

oppervlaktewater en de riolering. Het kader geeft zicht en grip op de minimale inspanningen die moeten worden geleverd en welke investeringen daarvoor nodig zijn. Tegelijkertijd markeert het de ondergrens voor de kwaliteit van het beheer. Ook is het een kader van waaruit keuzes kunnen worden gemaakt voor doorontwikkeling van het beleid richting participatie, beleving en inwonertevredenheid.

Leeswijzer

Het beleidsplan is als volgt opgezet:

Hoofdstuk 1: Omschrijving van de visie en missie van de gemeente Schagen op de openbare ruimte en het onderhoud van de kapitaalgoederen.

Hoofdstuk 2: Beschrijving van de burger- en overheidsparticipatie en van de beleving van de openbare ruimte als perspectieven voor 'hernieuwd' beheer.

Hoofdstuk 3: Omschrijving van het beleidskader, de ambitie en de borgingsmaatregelen voor het beheer van de openbare buitenruimte.

Hoofdstuk 4: Uitwerking financiële middelen per kapitaalgoed, omschrijving begrotingstekort en inventarisatie achterstallig onderhoud.

1 Openbare ruimte

1.1 Visie en missie

De gemeente Schagen is een krachtige ontwikkelgemeente. Ontwikkelen en kwaliteit zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en vormen de pijlers van het beleid en het bestuur.

Schagen is een dynamische gemeente die de inwoners, instellingen en bedrijven stimuleert in hun ontwikkeling. Zij zet zich samen met haar partners in voor een gezonde en welvarende regionale en plaatselijke economie. Tegelijkertijd staat zij borg voor het behoud van haar cultuurhistorie en unieke ruimtelijke kenmerken, de complementariteit van stad, strand en platteland en de vereniging daarvan in één gemeente.

Ook bij de ruimtelijke inrichting staat ontwikkelen met kwaliteit centraal. In dit proces worden de verschillende belangen voortdurend tegen elkaar afgewogen en wordt gezorgd voor evenwicht tussen de ruimte voor economie en wonen en de ruimte die Schagen wil behouden voor recreatie, natuur en landschap.

In de stad is en blijft er ruimte voor het bedrijfsleven, onderwijs, toerisme en recreatie. De kuststrook en het platteland hebben en houden hun belangrijke functies voor toerisme, recreatie en agribusiness.

Naast deze aspecten wil Schagen ook heel gewoon een gemeente zijn waar het aangenaam wonen en verblijven is.

1.2 Kaders van beleidsplan Openbaar Gebied

Bij het opstellen van dit beleidsplan zijn de volgende vijf kaders aan de orde:

1) Duurzame instandhouding
    - Borging van de levensduur van de kapitaalgoederen.
    - De inrichting, de aanleg, het onderhoud, het beheer en de vervanging van kapitaalgoederen in het openbaar gebied in samenhang met elkaar.
    - Kapitaalgoederen voldoen aan hun functie en doel.
2) Sober & doelmatig
    - Leveren van een basisniveau.
    - Sturen op beeldkwaliteit
        - Uitgangspunt is beeldkwaliteitsniveau CROW C
        - Indien het gebruik of een efficiënte werkwijze er om vraagt beeldkwaliteitsniveau CROW B toepassen.
3) Participatie, beleving en inwonerstevredenheid
    - Ambitie is maximale participatie.
    - Sturen op burgertevredenheid.
    - Betrekken van mensen met een afstand op de arbeidsmarkt.
4) Duurzaamheid, klimaatadaptatie en ecologie

- Een leefomgeving die leefbaar, veilig, gezond en aantrekkelijk is.
- Een toekomstgericht en toekomstbestendig openbaar gebied.

5) Financieel evenwicht.
   - Eerst de basis op orde:
     - Beleidsplan
     - Gegevensbeheer
     - Beheerplan
     - Meerjarenonderhoudsplanning
     - Meerjarenonderhoudsbegroting
   - Groeien naar een begroting die in overeenstemming is met het vastgestelde beleid, de nagestreefde beeldkwaliteit en de meerjarenonderhoudbegroting.

1.3 Complexiteit van de leefomgeving

Van oudsher is de openbare ruimte vanuit een technisch oogpunt ingericht.

De veranderende maatschappij heeft tot een grote druk op de openbare ruimte geleid omdat alle functies erin moeten passen. Er wordt een toenemende claim gelegd op de openbare ruimte voor recreëren, ontmoeten, verplaatsen, parkeren en veel overige activiteiten. Dit terwijl de beschikbare ruimte (zowel fysiek als financieel) afneemt. De complexiteit van de inrichting is daardoor de afgelopen decennia sterk toegenomen.

Als gevolg van deze complexiteit speelt niet meer alleen techniek een rol. Ook wetgeving, (ruimtelijk)beleid, normeringen en participatie vormen belangrijke onderdelen van duurzaam beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Daarmee is de noodzaak van een integrale afstemming tussen alle betrokkenen van groot belang.

1.4 Inrichting, gebruik en beheer

Het eigen karakter en de functionaliteit van de verschillende kernen en gebieden vereisen kaders om de beleving van de openbare buitenruimte te kunnen versterken. In deze buitenruimte zijn drie onderwerpen die invloed hebben op de beleving en invulling moeten krijgen:

Inrichting

De inrichting van de buitenruimte draagt bij aan de beleving van die buitenruimte. Een zeer aantrekkelijke buitenruimte kenmerkt zich door een duidelijke inrichting, een authentiek karakter en beeldbepalende of opvallende elementen. De ruimte richten wij in basis functioneel en doelmatig in,in overeenstemming met Leidraad en Handboek voor de inrichting van de openbare ruimte (LIOR en HIOR[1]).

Een duurzame inrichting anticipeert op veranderingen in het gebruik. Denk bijvoorbeeld aan de vergrijzing van de bevolking, klimaatverandering en de verdere mechanisering van beheer. Het anticipeert ook op tijdelijke veranderingen, zoals een evenement. Omdat niet alle veranderingen zich goed laten voorspellen is een multifunctionele en flexibele inrichting gewenst.

Gebruik

Bewoners, ondernemers, bezoekers en toeristen maken gebruik van de openbare buitenruimte. Daarmee geven zij invulling aan de ruimte en laten een beeld achter van hun ruimtegebrek. Door hier rekening mee te houden, kan de gemeente sturing geven aan dat

[1] *In deze documenten is vastgelegd wat de kenmerken zijn van de kapitaalgoederen die we gebruiken.[1]. Dit zijn aspecten zoals type, functionaliteit, gebruikersvriendelijkheid, de mate van onderhoudsarmheid en –vriendelijkheid, levensduur (vooral langs de kust), belevingswaarde, duurzame materialen, vandalismebestendigheid, kosten, uniformiteit en verschijningsvorm.*

gedrag. Binnen de gestelde kaders kan dat leiden tot een gewenst beeld. Gebruik van een ruimte is niet alleen het gevolg van inrichting en beheer maar ook van de wijze waarop de gebruiker er mee omgaat. Dat omvat meer en is vooral een sociaal aspect. Sturing hierop (ofwel handhaving) valt buiten dit beleidsdocument, maar kan er niet los van worden gezien.

Beheer

De openbare ruimte moet op een efficiënte en betaalbare manier veilig, maar ook schoon en heel worden gehouden. De beheerbaarheid van de inrichting is dan ook een belangrijk toetsingscriterium voor een ontwerp. Een goed ontwerp houdt rekening met het onderhoud en met het materieel dat in de gemeente wordt gebruikt. Het beheer en onderhoud van de buitenruimte draagt bij aan een langdurige instandhouding van de verschillende voorzieningen. Het onderhoud kan op diverse niveaus plaatsvinden en sluit veelal aan op de inrichting en het gebruik.

De onderstaande stappen worden doorlopen ten behoeve van het in stand houden van de openbare ruimte:

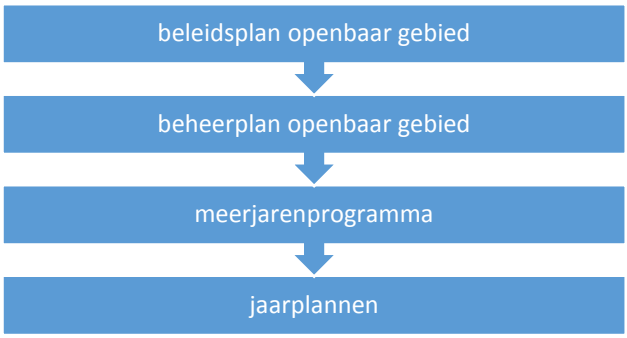

1.5 Afbakening

De gemeente Schagen zet in op de thema's duurzaamheid, klimaatverandering en participatie. Bij alle afwegingen wordt hier maximaal op ingezet, niet alleen bij het beheer, maar ook bij de (her-)inrichting van het openbaar gebied. Om meer regie op de openbare ruimte te krijgen en bovenstaande thema's een prominente plek te geven, zullen het beheer en de inrichting niet alleen vanuit de techniek benaderd worden, maar vooral vanuit functie en doel.

Dit beleidsdocument gaat vooral in op het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen. Hiermee is dit document kaderstellend en richtinggevend voor het beheer, waaraan tevens de benodigde financiële middelen zijn gekoppeld.

Dit betekent dat het beheer op basis van dit document nader uitgewerkt wordt in aanvullende documenten zoals beheerplannen, het gemeentelijk rioleringsplan (GRP), Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP), Groenstructuurplan en baggerplan.

1.6 De kapitaalgoederen in de openbare ruimte

De kapitaalgoederen in de openbare ruimte zijn eigendom van de gemeente,. Deze zijn van groot nut voor de gebruikers en vertegenwoordigen en van hoge maatschappelijke en financiële (vervangings)waarde.

Samengevat is de gemeente Schagen eigenaar van de volgende kapitaalgoederen:

Kapitaalgoed	Areaal		Vervangingswaarde
Wegen	3,2	km^2	€ 159.900.000
Straatmeubilair	15.000	Stuks	€ 6.000.000
Verkeersmeubilair	8.600	Stuks	€ 900.000
Openbare verlichting	11.400	Stuks	€ 21.000.000
Electrische installaties	50	Stuks	€ 170.000
Oppervlaktewater	0,8	km^2	N.v.t.
Civiele kunstwerken	700	Stuks	€ 49.000.000
Bomen	31.000	Stuks	€ 27.500.000
Openbaar groen	3,6	km^2	€ 12.500.000
Speelvoorzieningen	900	Stuks	€ 2.500.000
Overige:[2] *- Begraafplaatsen* *- Strand* *- Afvalinzameling* *- Riolering*	 10 15 N.v.t. 446	 Stuks Km km	 N.v.t. . N.v.t. N.v.t. € 187.000.000

Tabel: kapitaalgoederen in de gemeente Schagen voorzien van arealen

De duurzame instandhouding van de sportaccommodaties valt per 2016 onder de verantwoordelijkheid van de afdeling Samenleving.

[2] De overige kapitaalgoederen kennen bijzondere wettelijke en/of maatschappelijke voorwaarden en eisen met een eigen financiering. Daarom zijn hiervoor aparte beleidskaders en beheerplannen voor opgesteld. Deze aspecten vormen hiermee geen onderdeel van dit beleidsplan.

De openbare buitenruimte vormt een netwerk aan verbindingen: zowel boven- als ondergronds. Langs wegen, fiets- en voetpaden bereiken mensen hun doel. Sloten, waterplassen en vaarwegen zijn belangrijk voor de aan- en afvoer van het oppervlakte water en de plezier- en beroepsvaart. Parken, wateren, lanen en andere groenstructuren zijn belangrijke locaties voor recreatie, toerisme, flora en fauna en het welbevinden van onze inwoners. Ondergronds liggen er vele kabels en leidingen voor het transport van stroom, gas, datacommunicatie, drink- of afvalwater.

Kortom; de buitenruimte is belangrijk voor iedere gebruiker!

1.7 Gebiedstypen en hun kenmerken

De gemeente Schagen ligt in het centrum van de kop van Noord-Holland en is in hoofdzaak een plattelandsgemeente. In de gemeente Schagen zijn verschillende geografische gebieden te onderscheiden. Elk van deze gebieden heeft een eigen belevingskwaliteit, identiteit en aantrekkingskracht:

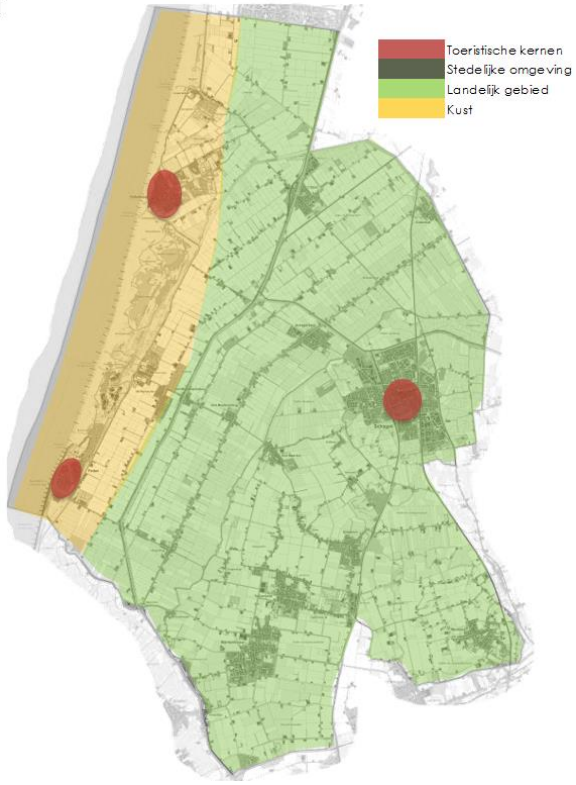

- De centra van de *toeristische kernen Schagen, Callantsoog en Petten* richten zich op uitstraling, sfeer, bezoekers, activiteiten en kwaliteit.
- De *stedelijke omgeving* richt zich op ondernemen, wonen, activiteiten dicht bij huis en ontmoeten.
- Het *landelijk gebied* richt zich op agrarisch, landelijke sfeer, wonen, natuur, landschap en recreatieve doeleinden.
- De *kust* richt zich op natuur, recreatie en wonen.

Deze gebieden hebben een specifieke inrichting en vereisen een op maat gemaakt beheer om de eigen karakteristiek en functionaliteit te behouden.

De gemeente levert in al deze gebieden een duurzame instandhouding van de kapitaalgoederen, op een minimaal niveau.

Om de toeristische centra aantrekkelijk te houden, dient de openbare ruimte daar een hogere kwaliteitsbeleving te hebben.

Als pijlers hiervoor ziet de gemeente:

- Het streven naar kwalitatief, passend en toekomstbestendig beheer en onderhoud, waarbij rekening wordt gehouden met de huidige economische context en beperkte financiële middelen.
- Een integrale aanpak van werkzaamheden in de openbare ruimte om overlast te verminderen en efficiënt, kostenbesparend te werken.
- Het duurzaam en doelmatig beheren van de kapitaalgoederen, zodat de functie tot zijn recht komt en ingespeeld wordt op een optimale beleving van de buitenruimte.
- Het voeren van een actief beleid om inwoners en bedrijven, die willen genieten

van een openbare ruimte, te betrekken bij het beheer en onderhoud ervan.

1.8 Ambitie

De ambitie die Schagen, als eigenaar en beheerder, de komende jaren voor het beheer in de openbare ruimte aanhoudt is 'sober en doelmatig'. Dit niveau is vanwege de beperkte financiële middelen het minimale niveau voor een duurzame instandhouding van kapitaalgoederen.

Dat wil zeggen dat alleen die maatregelen voor de verschillende kapitaalgoederen getroffen worden, waarmee wordt voldaan aan de veiligheid en de wettelijke verplichtingen. Zonder dat er sprake is van direct gevaarlijke situaties en dat kapitaalvernietiging voorkomen wordtt. Deze vorm van beheer en onderhoud kenmerkt zich verder door het volgende:

- de kapitaalgoederen in de openbare ruimte voldoen aan hun functie en doel.
- de focus wordt gelegd op de (zichtbare) onderhoudsmaatregelen die bijdragen aan een positieve beleving en zorgdragen voor een langdurige en duurzame instandhouding.
- een lage beeldkwaliteit (minimaal C kwaliteit[3]), omdat slechts minimale inspanning die wordt geleverd om de functie en veiligheid van de kapitaalgoederen in stand te houden. Voor de drie toeristische centra geldt een uitzondering waar minimaal beeldkwaliteit B geleverd moet worden.
- specifieke kenmerken van de omschreven gebiedstypen worden binnen het onderhoud benadrukt, waarbij differentiatie in beeld- en belevingskwaliteit wordt gezocht.
- de maximale levensduur van de kapitaalgoederen wordt geborgd.
- De kwaliteit van de aanleg moet de levensduur van de kapitaalgoederen borgen.

Figuur: Kenmerken van een openbare ruimte binnen een sober en doelmatig beheer uitgedrukt in beelden.

[3] Zie bijlage 2 "Beeldsystematiek CROW" voor een nadere toelichting

1.9 Maatregelen voor borging van het beleid

Bij het beheer van de openbare ruimte is het van groot belang om zicht en grip te houden op de onderhoudstoestand. Dit doen we door:

1. De actuele beeldkwaliteit van de kapitaalgoederen continu te monitoren.
2. De technische staat van de kapitaalgoederen periodiek te toetsen
3. Beeldverstorende en (dreigende) onveilige situaties direct aan te pakken.
4. Kleine reparaties uitvoeren om versnelde achteruitgang tegen te gaan.
5. Alleen doelgerichte onderhoudsinzet te organiseren en plegen.
6. Bewustekeuzes te maken als het gaat om functie en doel van de kapitaalgoederen.
7. Te voldoen aan de wettelijke eisen.

Ad. 1: De actuele beeldkwaliteit wordt met behulp van monitoring inzichtelijk gemaakt. De monitoring richt zich met name op het dagelijks onderhoud van de kapitaalgoederen aan de hand van de toepasselijke beeldmeetlatten. Deze beeldmeetlatten zijn sterk van invloed op de belevingskwaliteit. Voor de organisatie van de monitoring wordt gebruik gemaakt van de landelijke standaard methode van het CROW (zie bijlage 2 voor een nadere toelichting).

Ad 2: De technische kwaliteit is voor onderhoud en vervanging van belang. Dat geldt in het bijzonder voor civieltechnische constructies, zoals wegen, riolering, bruggen en viaducten, maar ook voor bomen. Inspecties hiervan worden periodiek uitgevoerd, op basis waarvan een Meerjarenonderhoudsprogrammering[4] (MJOP) wordt opgesteld. Op basis van een integrale afweging wordt bepaald, welk onderhoud daadwerkelijk in het geplande jaar wordt uitgevoerd.

Ad. 3: Ongeacht de geldende beeldkwaliteit en ongeacht de aard van het kapitaalgoed, worden beeldverstorende en dreigende onveilige situaties als eerste aangepakt. De doelgerichte inzet wordt georganiseerd met behulp van de monitoring- en inspectiegegevens. Deze methode wordt ook wel 'kwaliteitsgestuurd en resultaatgericht werken' genoemd en biedt mogelijkheden om de belevingskwaliteit te beïnvloeden.

Ad 4: De buitendienst werkt aan de hand van de methode 'Resultaatgericht Werken', om ervoor te zorgen dat er steeds doelgerichte inzet met een minimale inspanning plaats vindt. De oorzaken van ongewenste situaties worden in beeld gebracht om zo de gewenste maatregelen te kunnen bepalen. Onderhoudsachterstanden, onveiligheid en/of andere ongewenste situaties worden daarmee voorkomen.

Ad 5: Er wordt gekeken naar de behoefte aan kapitaalgoederen en de noodzaak van beschikbaarheid/aanbod/bijplaatsing/in stand houden ervan. Voorbeeld meubilair: een beschadigde bank niet repareren/vervangen, maar geheel verwijderen. , Als blijkt dat deze toch niet of nauwelijks wordt gebruikt. Of een onbeschadigde bank toch verwijderen wanneer deze niet of nauwelijks gebruikt wordt en opslaan om te worden ingezet bij vervanging van een beschadigd exemplaar ergens anders.

Ad 6: Er gelden ten aanzien van het beheer en onderhoud wettelijke verplichtingen en regels. De gemeente is als eigenaar en beheerder van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte verplicht te zorgen voor goed beheer en onderhoud.

[4] Een MJOP is een afgestemde en gecombineerde planning van projecten vanuit herinrichting en groot- en vervangingsonderhoud die vanuit alle kapitaalgoederen wordt samengesteld. Op basis van de MJOP worden de jaarplannen opgesteld en verwerkt tot een uitvoeringsprogramma.

2 Burger- en Overheidsparticipatie

2.1 Mogelijkheden participatie

Voor wat betreft de openbare ruimte geldt dat het dagelijks onderhoud en bepaalde reconstructies zich (deels) prima lenen voor bewonersparticipatie (bewoners zijn actief betrokken bij de openbare ruimte) én voor arbeidsparticipatie (mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt).

Burgerparticipatie ontstaat als bewoners en bedrijven meer betrokken zijn of raken bij hun woon-, werk- en leefomgeving. Overheidsparticipatie ontstaat als de overheid er in slaagt manieren te vinden om aan te sluiten bij burgerinitiatieven. Deze betrokkenheid bevordert de sociale samenhang, en dat kan het woonplezier bevorderen. Als bewoners hun eigen woonomgeving onderhouden kan dat leiden tot een verbetering van de beeldkwaliteit. Het wordt bijvoorbeeld schoner en netter dan het basisniveau waarin de gemeente voorziet. Wel is het zaak voor de gemeente om burgerparticipatie te (blijven) stimuleren en te sturen, wat gemakkelijker gaat door direct in contact te treden met de bewoners en actief met hen samen te werken.

Ambassadeurschap van bewoners

Samenwerking tussen gemeente, inwoners en bedrijven vanuit de participatiegedachte kan op verschillende manieren vorm en inhoud krijgen. De zogenoemde 'participatieladder' illustreert dat. De sporten verbeelden de diverse vormen van participatie.Van de meest basale (voorlichting/toelichting) onderaan tot aan de meest ingrijpende vorm (meebeslissen) boven aan de ladder (zie afbeelding).

Burgerparticipatie

Om er voor te zorgen dat inwoners samen met de gemeente hun eigen leefomgeving kunnen inrichten of hen de gelegenheid te geven er een stem in te hebben, is het van belang hen in een vroeg stadium bij een nieuwe inrichting of reconstructie te betrekken. Bij projecten is het standaard dat wij de omgeving betrekken. Dat kan onder andere met e-participatie, bewonersavonden of een klankbordgroep. De keuze wordt per type project bepaald. Voor kleinere werkzaamheden kan soms volstaan worden met een informerende brief. Het doel van het betrekken van de omgeving is om een hogere kwaliteit van de projecten te krijgen en een betere aansluiting bij de wensen van de mensen die in de omgeving wonen of werken.

Overheidsparticipatie

Wanneer er initiatieven vanuit de burgers worden voorgesteld, pakt de gemeente dit samen met de inwoners op en gaan gezamenlijk de mogelijkheden na. Er zijn vele vormen van participatie. Het is in basis dan ook van belang, dat de mogelijkheden van participatie bij bewoners en bedrijven (beter) kenbaar gemaakt worden en dat de werkprocessen intern verder worden ontwikkeld en ingevoerd. De gemeente pakt deze handschoen positief en proactief op.

Arbeidsparticipatie en de wet banenafspraak

Als gevolg van de Participatiewet en de Wet Banenafspraak zijn gemeenten volop betrokken bij het vinden en creëren van zowel tijdelijke als definitieve werkplekken. Het doel is om zo veel mogelijk mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan een baan te helpen. Dit is een belangrijk sociaal en maatschappelijk doel waar naarstig aan moet worden gewerkt. Immers, een baan naar vermogen is het beste middel om te participeren in de samenleving en om zelfstandig te zijn. Daarnaast is het vanuit financieel oogpunt

belangrijk om de gemeentelijke uitkeringslasten laag te houden en waar mogelijk nog verder te verlagen. De gemeente kan hierin een rol spelen.

2.2 Participatie

Voor de gemeente zijn participatie en beleving een belangrijke bron van inspiratie voor de doorontwikkeling van het beheer van de openbare ruimte. Participatie is gericht op actie en betrokkenheid, waarbij het gaat om een persoon of een groep die actief deelneemt. De ambitie van de gemeente Schagen is om maximaal in te zetten op burger- en overheidsparticipatie.

Dit vergt zowel van gemeente als van de inwoners en ondernemers van Schagen inzet. Om deze ambitie meer concreet te maken worden in de beheerplannen per kapitaalgoed ambities opgenomen.

Hieronder een fictief voorbeeld hoe dit vorm kan krijgen

Discipline:	**Participatieladder**			**Ambitie**
Spelen & bewegen	2016	2017	2018	
	raadplegen	*adviseren*	*coproduceren*	*meebeslissen*

Beleving komt voort uit een waarneming en wordt emotie. Voorbeelden hiervan zijn: een waarneming van de zintuigen (voelen, proeven, ruiken et cetera), een hogere waarneming (herkennen of begrijpen), een onderbewuste waarneming(betrokkenheid voelen) of een sociale waarneming (vormen van een mening). Beleving heeft dus met factoren te maken die voor een groot deel buiten de invloedsfeer van de gemeente en de openbare ruimte liggen. Een goede openbare ruimte, waarin het prettig vertoeven is en waarbij bewoners betrokken zijn, kan bijdragen aan een positieve beleving.

Binnen de beheer- en onderhoudsbegroting voor het in stand houden van de openbare ruimte wordt maximaal ingezet op het laten participeren van inwoners. Denk hierbij aan een (her-)inrichting van een deel van het openbaar gebied, het plaatsen van een speeltoestel of het onderhouden van een stukje openbaar groen. De gemeente handelt actief om inwoners te betrekken. In welke mate burgerparticipatie mogelijk is zal per voorziening of werkzaamheid verschillen. Zo zal bij speelvoorzieningen dit hoog zijn en bij riolering laag.

2.3 Beleving in de openbare ruimte

Beleving is emotie en verschilt per persoon of groep. Voor wat betreft de openbare ruimte hebben de inrichting en de materiaalkeuze invloed op de zintuigelijk waarnemingen. Onderbewuste waarnemingen kunnen worden beïnvloed door marketing, communicatie en/of gedragswetenschappelijke interventies. Een hogere waarneming kan worden bereikt door mensen te informeren of te betrekken bij (participatie) beleidsontwikkeling en/ of het beheer. Tot slot kan de sociale waarneming worden beïnvloed door wanneer de gemeente klantgericht te werk te gaat en bijvoorbeeld door participatie te stimuleren.

Om in te kunnen spelen op de beleving van bewoners is het onder meer van belang dat er proactief contact wordt gelegd. Het antwoord op de vraag wat de mensen belangrijk vinden in hun straat, moet worden opgehaald. Belangengroepen hebben hierin ook een belangrijke rol.

Omdat het antwoord waarschijnlijk veel verder en breder gaat dan alleen de openbare ruimte is het noodzakelijk om deze frontlijn als gemeente te organiseren.

De gemeente vindt de beleving en de tevredenheid van de bewoners belangrijk en werkt daarom klantgericht. In de volgende (communicatie)paragraaf is een mogelijk Plan van Aanpak beschreven.

2.4 Communicatieparagraaf

Doel
Alle communicatie rond dit project moet bijdragen aan het doel tot een duurzame instandhouding van de kapitaalgoederen en een doelmatige aanpak ten aanzien van de (beeld)kwaliteit. Dit doen wij door onze inwoners mede-eigenaar te laten worden van de gezamenlijke leefomgeving.

Doelgroepen
Inwoners, instellingen, organisaties, bedrijven, dorpsraden, wijkpanels, raads- en commissieleden, college en medewerkers.

Communicatieknelpunten
Een mogelijke uitdaging is om zoveel mogelijk actoren te laten weten dat ze mogen meedenken. En ze te overtuigen dat ze wel degelijk invloed hebben op alle plannen die wij maken. Ook is niet alles mogelijk qua uitvoering, lastendruk, etc. De uitdaging ligt ook in de dialoog vinden met onze inwoners.

Strategie
Betrekken: Door onze inwoners, maar ook de interne actoren, bij het begin van het proces erbij te betrekken. Door ze mee te laten denken met het vraagstuk, zodat zij input kunnen leveren. Bewoners en bedrijven zijn steeds vaker bereid een steentje bij te dragen, voelen zich betrokken, nemen geregeld zelf het initiatief voor verbetering en houden bijvoorbeeld zelf of samen met de gemeente de straat schoon. Door de vragen neer te leggen als; wat kunnen wij doen? Wat kunt uzelf doen? En hoe gaan we het doen? neem je de inwoners mee in het proces. **Ons succes is hun succes.** Natuurlijk kan je hierbij duidelijke kaders aangeven waarbinnen de stakeholders kunnen meedenken.

Dialoog zoeken: **Samen** een plan bedenken. Dit betekent dat wij in het begin de dialoog moeten gaan uitlokken door middel van bijvoorbeeld workshops te geven. Of door middel van een andere interactieve werkvorm, waarmee we onze inwoners uitlokken mee te denken. Het zoeken van de dialoog doen we natuurlijk alleen bij deelplannen die nog in de beginfase staan.

Informeren: Over de plannen die al in een verdere fase zijn, gaan wij onze inwoners alleen maar informeren. Niet uitgebreid maar summier en op hoofdlijnen. Dit zijn plannen waar onze inwoners geen invloed meer op kunnen uitoefenen. Hier kunnen ze alleen iets van vinden. Als we ons hier teveel op gaan richten dan krijgen we een welles/nietes verhaal, waar we niet in willen verzanden. **We richten ons op de plannen waar wel succes mee behaald kan worden.** In het integraal beleidsplan wordt aangegeven, dat er een tekort is aan financiële middelen. Hier zullen zeker vragen over gesteld gaan worden. Belangrijk is dat we hierop anticiperen en vooraf onze inwoners als informeren.

Boodschap
Naast het samen bedenken van een plan doen we een appèl op het verantwoordelijkheidsgevoel en de betrokkenheid van de hele gemeenschap, door te zeggen: “het is ONZE LEEFOMGEVING, laten we met z’n allen ervoor zorgen dat deze mooi en aantrekkelijk blijft”. Het moet een gewoonte worden dat onze inwoner bij het zien van zwerfvuil ook het vuil zelf opraapt in plaats van door te lopen en te denken dat ruimt de gemeente maar op. We zijn met z’n allen verantwoordelijk voor de leefomgeving waarin we wonen. Als gemeente faciliteren wij hier in.

Tone of voice
Bij het bepalen van een tone of voice is het belangrijk dat we ons inleven in de doelgroep. Dat verschilt mogelijk per deelplan. We laten de mensen meedenken over het deelplan en dit zijn veelal leken op dat gebied. Belangrijk hierbij is dat we zo min mogelijk vaktermen gebruiken. Daarnaast is het belangrijk dat we met een open mind de werkvormen ingaan. We luisteren naar de inwoners, maar proberen ook door het stellen van open vragen inzicht te krijgen wat er leeft bij de inwoners.

Aanpak
Om de inwoners, ondernemers en stakeholders enthousiast te maken over de participatie van de deelplannen moeten wij uitdagende participatie-evenementen organiseren.
De communicatie hier omheen wordt door middel van een communicatiemix uitgevoerd. Hierbij valt te denken aan de website, media en sociale media.
Daarnaast zetten we in op ons inwonerspanel. Deze leggen we een aantal vragen voor over de deelplannen die gaan komen. Dit worden globale vragen, zodat we een algemeen beeld krijgen wat er bij hen speelt. Na afloop van de enquête nodigen wij de mensen uit om bij de participatie-evenementen aanwezig te zijn wanneer zij meer specifiek willen meepraten over deze onderwerpen.
Via Facebook plaatsen wij een scherpe stelling per deelplan en nodigen wij onze inwoners uit om tijdens het participatie-evenement aanwezig te zijn.

Bijvoorbeeld:
De gemeente gaat defecte lantaarnpalen nog maar 1x per half jaar repareren. Vindt u dit niet kunnen? Kom dan naar de bijeenkomst van [*datum*] en laten we samen kijken wat we wel kunnen doen!

Budget
Het inzetten van onze eigen sociale media account is gratis en ook exposure via onze eigen gemeentenieuws wordt meegenomen in het budget van communicatie. Er dient rekening gehouden te worden met budget voor de participatie-evenementen. Afhankelijk van de grootte van de groep, de locatie, etcetera, dient er rekening gehouden te worden met een bedrag van 5 euro per persoon.

Bij het inzetten van ons inwonerspanel zien de kosten er als volgt uit; de vaste opstartkosten voor de uitvoering van een peiling bedragen € 595,- (exclusief BTW). De variabele kosten per vraageenheid zijn € 125,- (exclusief BTW).

3 Uitwerking per kapitaalgoed

Per kapitaalgoed kan de ambitie een andere betekenis hebben vanwege de mate waarin beeldkwaliteit en techniek een rol spelen. De uitwerking in kaders en uitgangspunten per kapitaalgoed richt zich op veiligheid, functionaliteit en duurzaamheid.

3.1 Wegen

Het wegennet van Schagen is van belang voor de lokale verbindingen in deze regio.

De gemeente is verantwoordelijk voor de wegen binnen de bebouwde komgrenzen en een deel van de wegen buiten de bebouwde kom. Het andere deel van het wegennet buiten de bebouwde komgrenzen is in beheer bij het hoogheemraadschap, Rijkswaterstaat of de provincie.

Doelstellingen voor de gemeente zijn:

- De ambitie is om alle wegen te laten voldoen aan de kenmerken van het landelijke programma Duurzaam Veilig (onder andere veilige fietsroutes). Deze maatregelen worden ingevoerd wanneer er een reconstructie plaatsvindt.
- Het aantal verkeersslachtoffers en de ernst van de verwondingen (verder) te beperken.
- Nieuwe en bestaande locaties goed ontsluiten voor de verschillende verkeersstromen.
- Een vlotte doorstroom naar het midden en zuiden van Noord-Holland bewerkstelligen. Hierbij wordt gestreefd dat op de trajecten van de N9 en N245 tussen Alkmaar – Schagen zo min mogelijk verkeerslichtinstallaties voorkomen.

- Het stimuleren van het gebruik van de fiets in plaats van de auto ten behoeve van werk, school, winkelen en recreatief gebruik.
- Het zodanig inrichten van de openbare ruimte dat deze zo goed mogelijk toegankelijk is voor mindervaliden.
- De technische levensduur van wegen volledig te benutten met minimaal benodigd onderhoud, waarbij de kwaliteit van ontwerp en aanleg gegarandeerd wordt.
- In verband met de klimaatverandering waar mogelijk toepassen van waterdoorlatende bestrating.
- Om aan de geluidswetgeving te voldoen worden stroomwegen bij voorkeur op dusdanige afstanden van woongebieden gepositioneerd dat er geen geluidreducerende maatregelen nodig zijn.
- Geluidreducerende maatregelen worden door specifiek materiaalgebruik of permanente, onderhoudsarme voorzieningen gerealiseerd.
- Bij erftoegangswegen worden geen speciale geluidreducerende maatregelen toegepast.
- Beperken van het totale streekwegen om kosten te reduceren.

Functie en doel	De kwaliteit van de verhardingen draagt bij aan een optimaal gebruik en is zodanig dat woningen, winkels en andere bestemmingen zonder hinder bereikt worden.
Veiligheid	De kwaliteit van de verhardingen is zodanig dat er geen onaanvaardbare veiligheidsrisico's zijn voor de weggebruikers.
Risico	Door het niet tijdig onderhouden van asfaltverhardingen ontstaat schade aan de onderliggende wegconstructie. Hierdoor vallen de kosten hoger uit en moeten deze kosten ook eerder gemaakt worden.

3.2 Reiniging en gladheidsbestrijding

Belangrijke aspecten in het werk van de reiniging die veel invloed op de beleving van de openbare ruimte hebben zijn; zwerfafval, uitwerpselen en de mate van graffiti en aanplakbiljetten. Zwerfafval is al het afval dat op straat of in de natuur rondslingert. Het is bewust of onbewust door mensen weggegooid of achtergelaten op plekken die daar niet voor bestemd zijn. Er is echter ook afval dat vanuit de natuur aanwezig is, zoals bladafval of het veegvuil in de goten.

Doelstellingen voor de gemeente zijn:

- De onkruidbestrijding op verhardingen vindt periodiek plaats om het aanzicht goed te houden, om te voorkomen dat bestrating scheef komt te liggen of voegen uit elkaar worden gedrukt en om te voorkomen dat het onkruid zich door uitzaaiing verder verspreidt. Voor de uitvoering gelden de volgende uitgangspunten:
  - Binnen de gemeente mag geen chemische bestrijding worden toegepast.
  - De levensduur van de verharding mag niet verkort worden als gevolg van slijtage door het onderhoud.
- Zwerfvuil wordt periodiek door de gemeente opgeruimd, waarbij de frequentie in toeristische gebieden en op veel gebruikte locaties zoals markten en centra hoger ligt dan in de omringende gebieden. De frequentie van het legen van de afvalbakken wordt afgestemd op het gebruik.
- Uitwerpselen van huis- en gezelschapsdieren moeten overal in de gemeente door de eigenaar zelf worden opgeruimd. Op druk bezochte locaties willen we dit stimuleren door dispensers met papieren zakjes te plaatsen.
  Bij paarden moet de eigenaar voorkomen dat uitwerpselen op straat terecht

komen.

- Het verwijderen van bladafval op verharding wordt periodiek in combinatie met het vegen uitgevoerd, om vervuiling en onveiligheid te voorkomen en om onkruidgroei zoveel mogelijk tegen te gaan door het wegnemen van de voedingsstoffen. Bladafval op groen wordt niet opgeruimd als dit niet noodzakelijk is voor de instandhouding van het groen.
- Graffiti en aanplakbiljetten op straatmeubilair of muren worden periodiek verwijderd.
- Tijdens de oogsttijd wordt in samenwerking met vertegenwoordigers van de agrarische sector en het bedrijfsleven, de veiligheid van de weggebruikers geborgd. Agrariërs moeten in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen zelf de klei- en oogstresten zo snel mogelijk opruimen en het verkeer door middel van ter beschikking gestelde borden waarschuwen. Hierbij moet zo veel mogelijk gebruik worden gemaakt van materieel, waarbij de wegbelijning niet wordt aangetast.
- Tijdens de vorstperiode wordt de minimaal noodzakelijke gladheidsbestrijding gedaan om de verkeersveiligheid, de doorstroming op de wegen en de bereikbaarheid te borgen. Voor de uitvoering gelden de volgende kaders en uitgangspunten:
    - de focus ligt op stroomwegen, wijkontsluitingswegen, hoofdfietspaden, winkelcentra, schoolroutes, omgeving nood- en hulpdiensten en maatschappelijke centra.
    - Bij calamiteiten moeten nood- en hulpdiensten ter plaatse kunnen komen.
    - Minimale milieubelasting.
    - Minimale verstoring van bedrijfsvoering eigen onderhoudsdienst.
    - Minimale schade aan beplanting.
    - Er wordt extra aandacht gegeven aan de veiligheid en toegankelijkheid van de hoofdfietspaden en schoolroutes.

Functie en doel	De uitstraling van de openbare ruimte moet op een acceptabel peil blijven, zodat inwoners, ondernemers en bezoekers tevreden zijn. De veiligheid en bereikbaarheid moeten voldoende geborgd worden.
Veiligheid	De gemeente moet aan haar plicht voldoen om de kans op ongelukken zo gering mogelijk te maken. Locaties waar het risico hoger wordt geacht krijgen meer aandacht.
Risico	Vanwege de grote zichtbaarheid van afval kan het aantal klachten bij onvoldoende legen van de afvalbakken of het niet opruimen van zwerfafval toenemen. Ook neemt de aantrekkelijkheid van de gemeente voor haar inwoners, ondernemers en bezoekers in dat geval af. Wanneer de gladheid op wegen onvoldoende bestreden wordt neemt de kans op ongevallen en de ernst van de ongevallen toe.

3.3 Straatmeubilair

Bankjes, afvalbakken, informatieborden, fietsenrekken en paaltjes behoren allemaal tot het straatmeubilair en bevinden zich in de openbare ruimte. Voor de instandhouding van de technische staat, de service, de veiligheid en het kunnen behalen van de technische levensduur, is onderhoud noodzakelijk.

Voor de beoordeling of straatmeubilair geplaatst wordt, is de toegevoegde waarde van belang. Vooral de wensen van bewoners en het vergroten van de service, de veiligheid of de verfraaiing van de openbare ruimte wegen mee in de keuze. Doelstellingen voor de gemeente zijn:

- Straatmeubilair wordt alleen geplaatst of vervangen als dit functioneel is. Als deze functie verloren is gegaan, wordt het straatmeubuilair verwijderd.
- In het kader van Duurzaam Veilig moeten er zo min mogelijk objecten langs of in de rijwegen, fietspaden of voetgangersgebieden worden geplaatst, om de kans op ongevallen te verkleinen.
- Afvalbakken moeten geplaatst worden waar de behoefte voldoende groot is, waar deze goed zichtbaar zijn en waar deze met een onderhoudsvoertuig bereikbaar zijn.
- Dicht langs de kust moeten afvalbakken voorzien zijn van een klep in verband met ongewenst indringen van vogels en kans op uitwaai door harde wind. Op het strand en in winkelcentra worden zogenaamde afvalboeien geplaatst in plaats van afvalbakken, omdat deze beter zichtbaar zijn, minder vaak geleegd hoeven te worden en omdat de bereidheid van mensen om hiervoor wat verder te lopen groter is.
- Zitbanken behoren in de verharding te staan en worden alleen geplaatst en onderhouden in toeristische centra, ouderencentra, winkelcentra, parken, speelvoorzieningen en langs looproutes waar veel ouderen gebruik van maken.
- Antiparkeerpalen worden niet meer geplaatst, tenzij de openbare inrichting niet zo ontworpen kan worden dat deze palen achterwege gelaten kunnen worden. Wanneer ze geplaatst worden, dan moet de zichtbaarheid zo goed mogelijk zijn, door ze een met de omgeving contrasterende kleur te geven.
- Om de veiligheid zoveel mogelijk te vergroten, worden anti-inrijdpalen alleen nog geplaatst wanneer is gebleken dat automobilisten op fietspaden gaan rijden en dit een onveilige situatie voor fietsers of voetgangers oplevert. In dat geval moeten ze zo zichtbaar mogelijk zijn. Daarnaast moeten ze "vergevingsgezind" zijn, dat wil zeggen dat wanneer de paal geraakt wordt de kans op en de ernst van eventuele verwondingen zo klein mogelijk is.

Functie en doel	Straatmeubilair moet een toegevoegde waarde bieden ten aanzien van service, uitstraling en veiligheid, waarbij standaardisatie in materiaalgebruik een vereiste is.
Veiligheid	Correct toepassen en onderhouden van straatmeubilair zal de verfraaiing, beleving en veiligheid van de buitenruimte vergroten.
Risico	Overvloed aan straatmeubilair brengt onnodig hoge beheer- en onderhoudskosten met zich mee.

3.4 Verkeersmeubilair

Verkeersborden worden geplaatst om de veiligheid te vergroten, weggebruikers te waarschuwen ,te informeren of om een juridische status aan te duiden. Dit is vastgelegd in het wettelijke reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990. Voor het vaststellen van een verkeersbesluit hierover is goedkeuring van de politie nodig. Voor het plaatsen, aanpassen of weghalen van de meeste verkeersborden is het nemen van een verkeersbesluit wettelijk verplicht.

Omdat automobilisten maar een klein deel van de verkeersborden bewust waarnemen, is het van belang om alleen noodzakelijke bebording te plaatsen. Hierdoor worden de

overgebleven borden beter waargenomen, ontstaat een rustiger straatbeeld en dalen de kosten.

Doelstellingen voor de gemeente zijn:

- Het instellen van zones moet de duidelijkheid en veiligheid vergroten en het aantal verkeersborden beperken, evenals het verwijderen van herhalingsborden, waarschuwingsborden en overbodige borden.
- Verkeersborden moeten zoveel mogelijk bevestigd worden op al aanwezig straatmeubilair of op lichtmasten, zonder deze materialen te beschadigen waardoor de levensduur achteruit gaat.
- Alle straten moeten voorzien zijn van straatnaamborden die goed zichtbaar zijn.

Functie en doel	Verkeersmeubilair moet een toegevoegde waarde bieden ten aanzien van service en veiligheid.
Veiligheid	Correct toepassen en onderhouden van verkeersmeubilair zal de verfraaiing, beleving en veiligheid in de buitenruimte vergroten
Risico	Niet correct toepassen of onderhouden van verkeermeubilair levert onveilige situaties op.

3.5 Openbare verlichting

In het belang van sociale veiligheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid moet de buitenruimte verlicht worden met openbare verlichting; binnen de bebouwde kom overal, behoudens uitzonderingen. Parken worden niet verlicht indien een reële verlichte alternatieve route beschikbaar is en anders wordt alleen de meest logische looproute verlicht. De meeste wegen en fietspaden buiten de bebouwde kom zijn en worden niet voorzien van openbare verlichting. Er kunnen redenen zijn hier van af te wijken, zoals de wenselijkheid van verlichting voor een strook lintbebouwing, bij veel langzaam verkeer of bij een heel hoge verkeersintensiteit.

Doelstellingen voor de gemeente zijn:

- In het kader van duurzaamheid wordt bij vervanging, reconstructie of nieuwe aanleg energiezuinige verlichting geplaatst die aansluit op de nieuwste (technische) ontwikkelingen.
- Openbare verlichting wordt alleen aangebracht waar dit noodzakelijk is, dus: ‘niet verlichten tenzij…’ en daarom wordt overbodige openbare verlichting verwijderd of worden alternatieven (markering, bebording) aangebracht.
- Vanuit een energiezuinig en kostenbesparend oogpunt wordt het lichtniveau afgestemd op de omstandigheden en de tijd van de dag, conform de aanbevelingen van de praktijkrichtlijn ROVL-2011.
- Een deel van het aanliggende terrein naast trottoirs en wegen wordt wel zoveel mogelijk mee verlicht, zodat donkere plekken worden voorkomen, vooral op onoverzichtelijke locaties.
- Ter bevordering van goed zicht en zichtbaarheid worden (in principe) lampen toegepast die ‘wit’ licht uitstralen.
- Om als gemeente zelf ‘in control’ te komen worden maatregelen genomen om zelf te kunnen schakelen (aan-uit, dimmen).
- Er wordt een eigen voedingsnet aangelegd op routes waar dat kostentechnisch aantrekkelijk is.
- Voor het OV-kabelnet worden de schakelkasten tot een minimaal benodigde hoeveelheid gereduceerd of in stand gehouden.
- Standaard worden niet gecoate, verzinkte, stalen lichtmasten toegepast.
- Op bijzondere plaatsen, zoals de toeristische locaties, pleinen en

centrumgebieden worden decoratieve armaturen toepast. In woongebieden worden functioneel-decoratieve armaturen toegepast en langs (buiten)wegen functionele armaturen.
- Voor zowel de lichtmasten als armaturen worden een beperkt aantal modellen toegepast om een chaotisch straatbeeld te voorkomen.
- Lichtmastreclame wordt in de gehele gemeente toegestaan, mits de lichtmast sterk genoeg is en de elektrische aansluiting op een adequate manier mogelijk is en ook zo wordt uitgevoerd.
- Aanstraalverlichting is stads- of dorpsverfraaiing en kan de (toeristische) aantrekkelijkheid van een gebied verhogen. Dit wordt steeds welwillend in overweging genomen en bij positief besluit geldt als voorwaarde dat deze moet worden afgestemd op de in de directe omgeving aanwezige openbare verlichting, op het verlichtingstype en in een harmoniserende lichtkleur.
- Verzoeken van derden voor het faciliteren bij het aanbrengen van feestverlichting worden steeds welwillend in overweging genomen, waarbij een veilige en budgettair neutrale uitvoering voorop staat.
- In het kader van "cradle to cradle" worden de bij vervangingen vrijgekomen materialen zoveel mogelijk hergebruikt.

Functie en doel	Openbare verlichting heeft een belangrijke rol bij de objectieve veiligheid (verkeersongevallen) en subjectieve veiligheid (niet meer veilig voelen op straat).
Veiligheid	Bij avond en nacht zorgdragen voor overzichtelijke en verlichte locaties om de sociale en verkeersveiligheid te vergroten
Risico	Niet correct toepassen of onderhouden van openbare verlichting levert onveilige situaties op.

3.6 Elektrische installaties

Laadpalen, evenementenkasten en voedingspunten voor de recreatievaart behoren allemaal tot de elektrische installaties en zonder dit is de openbare ruimte voor veel gebruikers niet compleet! Voor een goede dienstverlening is de technische staat, service en veiligheid binnen het onderhoud van groot belang. Sinds 2016 valt het beheer van al deze installaties onder de afdeling Openbaar Gebied.

Doelstellingen voor de gemeente zijn:

- Elektrische installaties worden alleen aangebracht of in stand gehouden waar dit noodzakelijk is en overbodige installaties worden verwijderd.
- Laadpalen moeten goed toegankelijk en te gebruiken zijn met alle laadpassen.
- Vanwege het Energie Akkoord wordt het areaal van publieke laadpalen vergroot met minimaal 2 laadpalen per jaar, op plaatsen waar op basis van onder andere demografische en kadastrale gegevens vraag naar openbare elektrische laadpalen is te verwachten.
- Bezitters van elektrische voertuigen moeten zoveel als mogelijk opladen op eigen terrein of op het terrein van de werkgever. Pas als dit fysiek niet mogelijk is, kijken we naar mogelijkheden in het openbaar gebied.
- Het plaatsen van particuliere laadpalen in de openbare ruimte op de eigen huisinstallatie is niet toegestaan.
- Het plaatsen van een door derden ter beschikking gestelde laadpaal in de openbare ruimte is toegestaan, indien het eigendom van de laadpaal overgaat naar de gemeente.

- Vanuit kostenperspectief worden alleen evenementenkasten in stand gehouden waar kosten en baten in balans zijn. Waar dit door te incidenteel gebruik niet het geval is, dient de organisator van het evenement zijn eigen elektriciteitsvoorziening te verzorgen (op basis van gemeentelijke vergunning). Daarmee wordt de zelfredzaamheid bevorderd en liggen de verantwoordelijkheden en belangen bij een en dezelfde belanghebbende partij.
- Vanuit kostenperspectief wordt onderzocht of de exploitatie en het beheer van de voedingspunten voor recreatievaart en campers in en nabij de recreatiehaven van Schagen kan worden overgedragen aan een en dezelfde belanghebbende partij.

Functie en doel	Elektrische installaties spelen een belangrijke rol bij de dienstverlening aan gebruikers van de openbare ruimte.
Veiligheid	Voor veilig werken aan en in de nabijheid van elektrische installaties wordt gehandeld naar de Arbowet, waarbij de normen NEN 3140 en NEN 1010 van toepassing zijn.
Risico	Niet correct toepassen of onderhouden van elektrische installaties levert onveilige situaties op.

3.7 Oppervlaktewater

Oppervlaktewater is belangrijk voor ons welzijn en veiligheid. Een veilig, veerkrachtig en ecologisch gezond watersysteem is ons uitgangspunt. Water geeft een kwaliteitsimpuls aan de leef- en woonomgeving en combineert verschillende functies zoals waterhuishouding, natuur, recreatie, wonen en bedrijvigheid. Water heeft een economische functie. De klimaatverandering zorgt er bovendien voor dat water een toenemend belang heeft als buffer bij extreme omstandigheden zoals droogte en teveel neerslag. In de gemeente Schagen zijn de volgende watertypen: duinwater, polderwater en boezemwater. Daarnaast onderscheiden we nog stedelijk water en grondwater. Het eigendom en het beheer en onderhoud van de verschillende oppervlaktewateren is verdeeld over verschillende partijen. Ook de gemeente heeft oppervlaktewater in eigendom.

Bij het beheer en onderhoud van het gemeentelijke oppervlaktewater heeft de gemeente voornamelijk te maken met landelijke en/of Europese wetgeving en het beleid van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK). Belangrijke wetgeving in dit verband zijn de Waterwet, die de verantwoordelijkheid voor het waterkwantiteitsbeheer en waterkwaliteitsbeheer bij (in onze situatie) HHNK heeft gelegd met bijbehorende bevoegdheden (bijvoorbeeld de Keur). Bij het beheer en onderhoud van het oppervlaktewater werken de gemeente en het HHNK nauw samen.

Taken en doelstellingen van de gemeente zijn:

- De samenwerking bij het beheer en onderhoud van oppervlaktewater tussen de gemeente en het HHNK continueren.
- Het groot onderhoud van de gemeentelijke waterpartijen is een gemeentelijke taak. De kwaliteit van de doorstroming is geborgd bij voldoende waterdiepte. Door te baggeren wordt deze diepte onderhouden. Uitgangspunt is een cyclus van gemiddeld 16 jaar bij het baggerwerk van de gemeentelijke wateren.
- Bij ontwerp , beheer en onderhoud van oppervlaktewater streeft Schagen naar een goede waterkwaliteit en een kwalitatief goed watersysteem.
- Om invulling te geven aan haar beheers- en onderhoudstaken wordt in een beheerplan oppervlaktewater de relatie gelegd tussen de functie, het middel en de maatstaven voor het beheer en onderhoud.
- In de komende periode, te beginnen in 2016, gaat de gemeente samen met het HHNK een integraal waterplan opstellen.

Functie en doel	Het oppervlaktewater is in staat om het water in voldoende mate aan- of af te voeren, te bergen en te transporteren. Daarbij levert oppervlaktewater een bijdrage aan de leefkwaliteit.
Veiligheid	Het oppervlaktewatersysteem functioneert en de instandhouding, kwaliteit en veiligheid van de voorziening is geborgd.
Risico	Niet goed functionerend oppervlaktewater bezorgt overlast en levert gezondheidsrisico's en/of milieuverontreinigingsrisico's op.

3.8 Civiele kunstwerken

In dit beleidsstuk wordt met kunstwerken de civieltechnische variant van kunstwerken bedoeld: bruggen, kade- en keermuren, beschoeiing, (aanleg)steigers, vlonders en duikers. Deze objecten maken deel uit van de openbare ruimte en staan ten dienste van een ander belang. Een brug of een duiker bijvoorbeeld zorgt voor de doorstroming van het verkeer er overheen en water (en scheepvaart) er onderdoor.

Doelstellingen voor de gemeente zijn:

- Kunstwerken in de gemeente Schagen zijn schoon, heel en veilig. De veiligheid van kunstwerken wordt periodiek gecontroleerd.
- Wanneer de veiligheid in het geding is, nemen we direct maatregelen.
- Het ontwerp van het kunstwerk en de inrichting van de omgeving mogen geen aanleiding geven tot sociaal onveilige situaties.
- Bij beschoeiing wordt in het kader van de kaderrichtlijn water en/of klimaatbestendigheid nagegaan of het mogelijk/zinvol is deze te vervangen door een natuurvriendelijke oever.
- Bij ontwerp , beheer en onderhoud van kunstwerken wordt gekozen voor oplossingen waarbij rekening is gehouden met flora en fauna.
- Bij het einde van de technische levensduur van een kunstwerk wordt per situatie integraal bezien of het kunstwerk (nog) bestaansrecht heeft, eventueel voor andere functies.

Functie en doel	De kunstwerken hebben de kwaliteit om te leveren waarvoor ze voor de verschillende toepassingen zijn ontworpen.
Veiligheid	De kunstwerken zijn in zodanige staat dat ze veilig zijn te gebruiken.
Risico	Niet correct toepassen of onderhouden van kunstwerken levert onveilige situaties op.

3.9 Bomen

Bomen dragen bij aan de ordening, samenhang en geleding van wegen en zijn beeldbepalend in de leefomgeving. Bomen hebben een cultuurhistorische waarde en zorgen voor het welzijn van mensen en de kwaliteit van de leefomgeving en de natuur en dragen bij aan de reductie van CO2 en vangen fijnstof op. Het bomenbestand in de gemeente moet vitaal en duurzaam worden onderhouden, omdat dit in zowel kwalitatief als kwantitatief opzicht bijdraagt aan een (toeristische) aantrekkelijke leefomgeving.

Doelstellingen voor de gemeente zijn:

- Er worden zo min mogelijk bomen gekapt.
- De aanplant van een boom moet op een kwalitatief goede standplaats gebeuren, zodat deze tot wasdom kan komen en geen onveilige situaties veroorzaakt.
- Het bomenbestand moet zoveel mogelijk gevarieerd zijn, inheems en afgestemd op de omgeving. Ze moeten klimaatbestendig en bestand tegen kustklimaat zijn, met lage risico's voor ziekten en plagen.
- Het areaal bomen moet voldoen aan 1,5 stuks per huishouden (gebaseerd op de huidige hoeveelheid bomen per huishouden) in een evenwichtige spreiding.
- Aanplant van vormbomen wordt tot een minimum beperkt.
- Bij vervanging van de bomen wordt de voorkeur gegeven aan bomen die een lange levensduur hebben.
- De inkoop bestaat uit 100% duurzaam geteelde bomen van goede kwaliteit.
- Bij bouwprojecten worden de bomen zo veel mogelijk in stand gehouden.
- Het kappen of verplanten van bomen is alleen toegestaan als dit voldoet aan de voorwaarden in de kapverordening.
- Bestaande bomen die wegvallen worden gecompenseerd indien het beeld daarom vraagt en de standplaats duurzaam is.
- Natuurlijke effecten van de boom die als overlast worden ervaren, worden geaccepteerd indien deze niet met normale beheermaatregelen zijn weg te nemen.
- Indien ziekten en plagen optreden worden deze actief bestreden, als blijkt dat het bomenbestand onder druk komt te staan of wanneer deze een gevaar vormen voor de samenleving.
- Van de waardevolle houtopstanden en monumentale bomen is een vastgestelde overzichtslijst beschikbaar en deze wordt bijgehouden. Waardevolle houtopstanden en momumentale bomen worden optimaal beheerd en beschermd tegen ongewenst onderhoud en kappen.
- Het bomenbestand wordt zodanig onderhouden dat de gemeente voldoet aan de zorgplicht. De boomveiligheid is geborgd en het risico op schade en letsel wordt zoveel mogelijk voorkomen.
- Op plaatsen waar geen of weinig mensen komen, worden bomen en takken alleen verwiiderd wanneer er gevaar voor de omstanders ontstaat.

Functie en doel	Bomen worden zo onderhouden dat hun aantrekkelijkheid als decor, hun landschappelijke en ecologische waarde en hun (verkeers)geleidingsfunctie optimaal in stand blijven.
Veiligheid	Bomen worden tijdig onderhouden, zodat omwaaien, omvallen en takbreuk wordt voorkomen en de veiligheid wordt vergroot.
Risico	Matig boombeheer vergroot de kans op schade of letsel bij een incident en zorgt voor kapitaalsvernietiging.

3.10 Openbaar groen

Binnen de gemeente Schagen speelt openbaar groen een belangrijke rol bij diverse thema's zoals wonen, economie en recreatie. Openbaar groen draagt op een positieve manier bij aan de beleving van de openbare ruimte, aan de gezondheid van de bewoners, aan de natuur en het klimaat. Het openbaar groen zorgt voor wateropvang, draagt bij aan

de reductie van CO2 en vangt fijnstof op. Daarmee heeft het openbaar groen veel waarde en draagt het bij aan de identiteit van de gemeente Schagen.

Doelstellingen voor de gemeente zijn:

- De intensiteit van het groenonderhoud voldoet aan een minimaal onderhoudsniveau en wordt afgestemd op het assortiment en de functie van de beplanting.
- Waar beplanting bijdraagt aan de speel- en beweegruimte wordt in het beheer aangesloten op het speelruimtebeleid.
- De keuze van de beplanting, het onderhoud en beheer wordt afgestemd op het beeld van de omgeving, de eigenschappen van de standplaats en de functie van het groen.
- De hoeveelheid groen moet voldoen aan de norm van minimaal 75 m2 openbaar groen per huishouden binnen de stedelijke kernen (gebaseerd op huidige gemiddelde hoeveelheid groen per huishouden) en in een evenwichtige gelijke verhouding staan tot het oppervlak aan verharding.
- Bij bouwprojecten wordt het groen zo veel mogelijk in stand gehouden.
- De gemeente zet in op diervriendelijkheid en groen bij reconstructies en woningbouwprojecten (diversiteit, voedsel rijkdom, schuil- en broedplaatsen, overwinteringsmogelijkheden).
- Er worden geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt in het openbare groen.
- Onkruidbestrijding in het openbaar groen moet voldoen aan kwaliteitsniveau B.
- Onveilige of donkere locaties vanwege beplanting worden voorkomen.
- Ten gunste van nectar minnende insecten moet het assortiment van de beplanting gevarieerd in soorten zijn en voldoen aan spreiding van de plantenbloei over het gehele jaar.
- Gebieden die als natuurlijk/ecologisch zijn aangewezen hebben een daarop aangepast groenbeheer.

Functie en doel	Het openbaar groen in de gemeente levert een bijdrage aan (verkeers)geleiding, recreatie, aankleding en natuurbeleving.
Veiligheid	Groen wordt zo onderhouden dat de verkeers- en sociale veiligheid geborgd is (geen zichtbelemmering of te donkere locaties).
Risico	Matig onderhoud doet afbreuk aan beleving, gezondheid, welzijn en (sociale) veiligheid.

3.11 Spelen en bewegen

De gemeente bezuinigt niet op het speelplezier van kinderen. Het buiten spelen op speelplekken in de openbare ruimte is belangrijk voor de ontwikkeling en gezondheid van kinderen. Kinderen die veel buiten spelen hebben minder kans op overgewicht, tekort aan vitamine D en astmatische aandoeningen. Bovendien ontwikkelen ze de motorische en cognitieve vaardigheden beter. Ook voor jongeren, volwassenen en senioren zijn 'speelvoorzieningen' in de vorm van fitnesstoestellen, voetbalkooien en dergelijke onontbeerlijk. Deze voorzieningen vormen ontmoetingsplaatsen voor kinderen, ouders en grootouders en dragen bij aan de sociale aspecten. Multifunctioneel gebruik van de buitenruimte heeft de voorkeur.

Doelstellingen voor de gemeente zijn:

- In de openbare ruimte moet uitdagende formele en informele speelruimte

aangeboden worden, afgestemd op de behoefte van de gebruikers en in aansluiting op de maatschappelijke en sociale ontwikkelingen.

- Aan buurtinitiatieven voor nieuwe speelvoorzieningen werkt de gemeente mee binnen het participatiebeleid. Als participatie niet tot stand komt, vervangt de gemeente speelvoorzieningen zo snel mogelijk.
- Het aanbod moet gevarieerd zijn en voor alle doelgroepen, van peuters tot senioren. De afstanden tot de speelvoorzieningen worden afgestemd op leeftijdsgroepen, dit wordt uitgewerkt in het beheerplan. Daar waar mogelijk kunnen speellocaties worden gebundeld zodat meer grotere, gevarieerde speellocaties voor meerdere doelgroepen ontstaan. Bij vervanging van speeltoestellen en herinrichtingen van speelplekken wordt vanuit het totaalbeeld een eerlijke en evenredige verdeling gemaakt (wat is er nodig, waar en wanneer is de speelvoorziening voor de doelgroep nodig).
- Bij herinrichting of vervanging wordt een doorgroeimodel toegepast door na te gaan welke wensen de bewoners hebben en wat de actuele en toekomstige bevolkingssamenstelling van de wijk of het dorp zal zijn.
- Speellocaties moeten het bewegen van senioren bevorderen in de buitenruimte(fitness en beweegtuinen).
- Spelen en bewegen voor mensen met een beperking krijgen extra aandacht in de afwegingen over welke voorzieningen waar worden geplaatst.
- Speeltoestellen worden één maal per jaar (door een externe partij) geïnspecteerd om zo te voldoen aan de wettelijke eisen en zijn tevens zo veel mogelijk vandalisme bestendig.
- Speelgelegenheden moeten zo toegankelijk mogelijk zijn, waarbij fysieke barrières zoals hekwerken en hagen zo veel mogelijk worden vermeden tenzij zonder deze de veiligheid niet geborgd kan worden.
- In het kader van "cradle to cradle" worden materialen toegepast die herbruikbaar zijn.
- Bij aanschaf van speeltoestellen worden duurzame materialen toegepast.
- Natuurlijke speellocaties en –aanleidingen worden gestimuleerd en als zodanig aangewezen/vastgelegd om de creativiteit van kinderen uit te dagen.
- Schoolterreinen worden, indien het ter compensatie van onvoldoende speelruimte in de omgeving nodig is, benut als openbaar speelterrein. Het onderhoud en de controle van de speeltoestellen komt in overleg met de scholen onder verantwoordelijkheid van de scholen.

Functie en doel	Speelvoorzieningen dragen bij aan gezondheid en welzijn van kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen en is goed voor de sociale omgang.
Veiligheid	Speelvoorzieningen worden zo onderhouden dat veilig gebruik optimaal geborgd is.
Risico	Matig onderhoud van de speelvoorzieningen vergroot de kans op schade of letsel bij een incident, de beoogde nuttige effecten ervan te niet doen en leiden tot kapitaalvernietiging.

3.12 Riolering

Riolering is voor onze volksgezondheid en leefbaarheid van groot belang. Het zorgt er voor dat het contact van de mens met afvalwater, met daarin onder andere ziekmakende bacteriën van de fecaliën, minimaal is door het inzamelen en transporteren van afvalwater uit de leefomgeving. De riolering beschermt tevens de bodem, het grond- en oppervlaktewatersysteem door het opvangen van lozingen. Riool voor hemel- en

grondwater zijn vooral bedoeld om de leefbaarheid te vergroten en wateroverlast te beperken.

Vanwege de grote bijdrage aan welzijn en gezondheid kent riolering wetgeving, die gemeenten verplicht een vastgesteld gemeentelijk rioleringsplan (GRP) te hebben. De kosten voor het beheer van de riolering en het beheer van regenwater en grondwater worden gedekt uit de rioolheffing.

Het rioolbeleid van Schagen is vastgelegd in het GRP. Daarin genoemde belangrijke doelstellingen voor de gemeente zijn:

- Te voldoen aan de wettelijke zorgplicht.
- Door het hebben en beheren van een rioolstelsel en bijbehorende voorzieningen zorgt de gemeente Schagen dat de bevolking zo weinig als maar mogelijk is in contact kan komen met stedelijk afvalwater.
- Door het hebben en beheren van een hemelwaterstelsel zorgt de gemeente Schagen dat de leefbaarheid van de gemeente gewaarborgd is.
- Ook op piekmomenten moet hemelwater in voldoende mate afgevoerd kunnen worden, maximaal 1 keer per 2 jaar water op straat is acceptabel.
- Er is aandacht voor duurzaamheidsaspecten met betrekking tot het omgaan met hemelwater op basis van de "Ladder van Lansink": preventie, hergebruik, sorteren en recyclen, verbranden en storten(afvoeren).
- Het vermengen van schoon hemelwater met stedelijk afvalwater is in het algemeen niet duurzaam. Hemelwater wordt zoveel mogelijk afgevoerd naar oppervlaktewater, afvalwater naar de rioolzuivering van het hoogheemraadschap.
- Het kostendekkingsplan wordt elke 2 jaar geactualiseerd, zodat de hoogte van de rioolheffing eventueel aan de hand daarvan kan worden bijgesteld.
- De gemeente is het eerste aanspreekpunt voor burgers met (grond)waterproblemen.

Functie en doel	De riolering is in staat om het water volgens de gestelde eisen op te vangen, te bergen en te transporteren.
Veiligheid	De riolering functioneert en de instandhouding, kwaliteit en veiligheid van de voorzieningen zijn geborgd.
Risico	Niet correct werkende riolering bezorgt overlast en levert gezondheidsrisico's en/of milieuverontreinigingsrisico's op.

3.13 Klimaat, Duurzaamheid en Ecologie

Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is niet los te zien van klimaat, duurzaamheid en ecologie. Klimaat, duurzaamheid en ecologie zijn thema's die betrekking hebben op en een wisselwerking hebben met de kapitaalgoederen en zijn daaraan overstijgend. De uitdaging waar de gemeente voor staat is om de leefomgeving leefbaar, veilig, gezond en aantrekkelijk te houden. De klimaatverandering, de toenemende verstedelijking en het opraken van fossiele brandstoffen vragen om aandacht. De opwarming van de aarde en de toenemende verharding in steden en dorpen heeft zowel wateroverlast als 'hittestress' tot gevolg. De biodiversiteit loopt terug en Nederland behoort met betrekking tot luchtkwaliteit en fijnstofbelasting tot de meest vervuilde gebieden van Europa. Het gebied moet veerkracht hebben om hiermee om te gaan. De Openbare Ruimte is er in het belang van de gehele gemeenschap. In de openbare ruimte moet er ruimte zijn om maatregelen uit te voeren, die in de komende jaren op ons af komen als gevolg van de klimaatverandering, de duurzaamheid en ecologie. Omdat de gemeente niet de enige grondbezitter is, moet er ook een beroep gedaan worden op anderen (grond- en/of woningbezitters) om verantwoordelijkheid hierin te nemen. Het gaat dan om

maatregelen op of aan hun terrein of gebouw. In 2017 krijgt de gemeente Schagen de zorgplicht en het toezicht op de uitvoering van een deel van de nieuwe Natuurwet en wordt verantwoordelijk voor de gunstige instandhouding van soorten en gebieden. Het ecologisch beleid wordt breder uitgevoerd dan binnen de groene ruimte, het beslaat dan het gehele openbare gebied.

De doelstellingen voor de gemeente zijn:

- Het verder aanscherpen van de eisen voor het duurzaam inkopen van materialen en werkzaamheden door de gemeente.
- Belangrijke ecologische structuren, doelstellingen en ambities worden vastgelegd in het Groenstructuurplan, hier starten we in 2016 mee.
- De gebieden en verbindingen van het nog op te stellen groenstructuurplan worden met voorrang ecologisch ingericht en 'natuurlijk' beheerd. Bij renovatie en vernieuwing van wegen, woningen en infrastructuur worden maatregelen getroffen om de knelpunten op te lossen.
- Soortgegevens en de belangrijke gebieden worden beschreven in de nog op te stellen natuurwaardekaart.
- Bij ruimtelijke ontwikkelingen zoals bij bouwprojecten of bestemmingsplan wijzigingen, wordt ervoor gezorgd dat de natuurwaardenkaart en de ecologische structuurkaart leidend zijn.
- Om de gunstige staat van instandhouding van soorten te behouden, stelt de gemeente een haalbaar monitoringsplan op en adviseert maatregelen bij renovatie en nieuwbouw.
- Bij medegebruik van de gebieden en verbindingen met een hoge natuurwaarde (landbouw, veeteelt, recreatie, visserij, gebiedsontwikkeling, stadsontwikkeling), is het behoud van de natuurwaarde het uitgangspunt.
- In de grotere gemeentelijke groenstructuren wordt natuurvriendelijk beheer toegepast. Op straatniveau wordt ingezet op beplanting met een meerwaarde voor de natuur (nectar leverend, schuil- en broedgelegenheid, gefaseerde bloei, vruchtdragende bomen enzovoort).
- Waar oeverbescherming vervangen moet worden, wordt altijd eerst de mogelijkheid onderzocht tot het omvormen naar een natuurvriendelijke oever.
- De verbindingen van de gemeentelijke gebieden met de Rijks- en Provinciale natuurgebieden en verbindingen worden zo veel mogelijk verbeterd.
- Bij de inrichting (riolering, maaiveld) adviseert de gemeente over klimaatbestendig ontwerpen.
- Bij renovatie en stadsontwikkeling adviseert de gemeente over duurzaamheidsmaatregelen.
- In het kader van "cradle to cradle" worden materialen toegepast die herbruikbaar zijn.
- Het gebruik van duurzame materialen die gedurende de levensduur van de constructie (of langer) meegaan.
- In 2016 start de gemeente met het thema klimaataanpassing met als doel in 2020 beleid te hebben geformuleerd om in 2050 klimaatbestendig te zijn.
- In 2016 start de gemeente met het thema duurzaamheid.

3.14 Product- en taakbladen beheer en onderhoud

Als goede basis voor het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte worden beheerplannen en productbladen opgesteld. Beheerplannen zijn specifiek per voorziening en hebben een beperkte geldigheidsduur in verband met de beschikbare financiële middelen, nieuwe ontwikkelingen en politieke relevantie. Naast reguliere middelen in de begroting is het ook van belang te beschikken over financiële voorzieningen die op basis van MJOP voor het beheer vrijkomen.

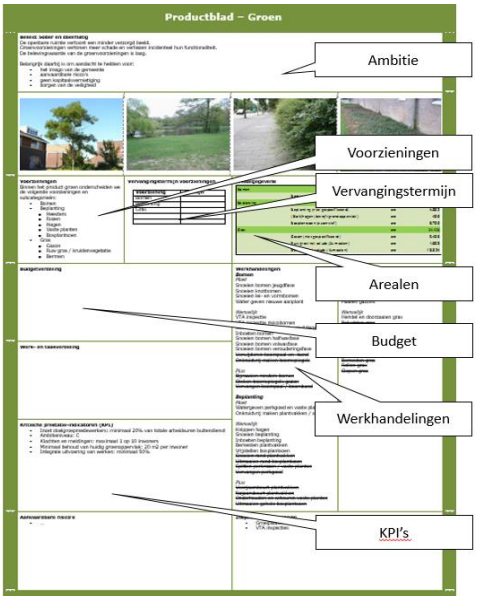

De productbladen hebben een samenvattend karakter ten opzichte van de beheerplannen en geven antwoord op de vraag:

Wat doen we om de ambitie te bereiken en te borgen en hoe doen we dat?

De opbouw van een productblad is als volgt:

- Doelstelling en doorvertaling van het beleid per kapitaalgoed;
- (Meetbare) indicatoren om te bepalen of en in welke mate we succesvol zijn in het uitvoeren van de beleidsdoelstellingen;
- Welke vormen van inspectie en monitoring moeten plaatsvinden om:
    - beleid te borgen;
    - indicatoren te beoordelen;
    - risico's te beheersen;
- Detailplanning van het kapitaalgoed bestaande uit:
    - aanwezige kapitaalgoederen en hoeveelheden;
    - maatregelen voor het beheer en onderhoud;
    - kosten- en urenonderbouwing;
- Aanvullende uitvoeringseisen en werk- en taakverdeling:
    - eigen dienst;
    - derden;
    - arbeidsparticipatie / SW;
- Uitwerking van in het beleid genoemde aanvaardbare risico's, gebaseerd op technische eisen en vakkennis.

Productbladen maken het ook mogelijk andere processen een betere invulling te geven, doordat duidelijkheid ontstaat over taken, rollen en verantwoordelijkheden.

4 Financiële middelen

Op basis van voorgaande hoofdstukken en de daarin geschetste ambitie, kaders en uitgangspunten, is per kapitaalgoed aangegeven, welke financiële middelen (realisatiekosten) jaarlijks nodig zijn om een duurzame instandhouding te borgen. De budgetten zijn bepaald aan de hand van eigen berekeningen en kengetallen, zoals marktconforme eenheidstarieven en productie-indicatoren. De laatste zijn verkregen uit benchmarkgegevens van CROW en adviesbureau SPA Groep, gerenommeerde onafhankelijke kennisorganisaties op het gebied van infrastructuur, openbare ruimte en afval- en grondstoffenbeheer.

4.1 Benodigde middelen per kapitaalgoed

Om de kwaliteit van het **dagelijks onderhoud** op peil te houden is een regulier exploitatiebudget[5] nodig. Het gaat om de bekostiging van onderhoudsmaatregelen met een hoge frequentie en repeterend karakter. Het doel van deze maatregelen is het borgen van de functionaliteit en de netheid van de betreffende kapitaalgoederen voor het dagelijks gebruik.

Het **groot onderhoud** omvat omvangrijkere maatregelen die tijdens de levensduur van een kapitaalgoed en met een lage frequentie plaatsvinden. Omdat het benodigde onderhoudsbudget per jaar niet altijd een vast bedrag is, is een exploitatiebudget voor dit type onderhoud niet wenselijk. Wanneer er meer duidelijkheid is over het te hanteren beleid in combinatie met een volledig beheerplan op de diverse kapitaalgoederen, dan is het mogelijk om hiervoor een voorziening [6] te vormen.

Tot slot wordt rekening gehouden met de **vervangingstermijn.** De technische afschrijvingstermijn van bijna alle kapitaalgoederen in de openbare ruimte beloopt enkele tot zelfs vele decennia. Een duurzame instandhouding betekent dat de rekening (zowel de financiële als de technische) voor het beheer en onderhoud niet in de toekomst neergelegd wordt. Directe afschrijving op beheer en onderhoud van de openbare ruimte is daarom het uitgangspunt, waarbij het instellen van een voorziening voldoende budget garandeert voor de toekomst.

Naast een budget voor onderhoud en vervanging komen er ook aparte budgetten om burger- en overheidsparticipatie[7] en daaruit voortkomende initiatieven mogelijk te maken. Reden voor een apart budget is dat vooral overheidsparticipatie een andere aanleiding is dan de technische staat. Inzet is een verhoging van de budgetten voor onderhoud en vervanging met 1% (dit percentage kan per jaar worden bepaald). Zo kunnen participatie-initiatieven worden omarmd, ook al zijn er vanuit technisch oogpunt nog geen noodzakelijke maatregelen nodig. In het algemeen zijn initiatieven kansrijker naarmate de technische staat slechter is. Voor burgerinitiatieven die meer op de inrichting zijn gericht in plaats van de technische staat zal een taakstellenbedrag per jaar opgenomen kunnen worden.

5 Exploitatie: structurele kosten die voor het dagelijks onderhoud van de kapitaalgoederen nodig zijn.
6 Een voorziening is een grootboekrekening waarop jaarlijks bedragen worden gestort met als oogmerk het saldo op basis van het meerjaren-onderhoudsprogramma (MJOP) in de toekomst aan te wenden voor duurzame instandhouding van de kapitaalgoederen.
7 Burgerparticipatie: hierbij neemt de gemeente het initiatief.Overheidsparticipatie: hierbij neemt de inwoner het initiatief.

Het budget per kapitaalgoed is als volgt:

Kapitaalgoederen	Minimaal benodigde middelen	
	Dagelijks + Groot onderhoud € per jaar	Vervangingsinvestering € per jaar
Wegen	1.500.000	3.050.000
Reiniging	625.000	-
Straat- en verkeersmeubilair	25.000	40.000
Openbare verlichting[8] (incl. elect. Installaties)	225.000	485.000
Oppervlaktewater	375.000	-
Civiele kunstwerken	260.000	710.000
Bomen	750.000	500.000[9]
Openbaar groen	1.600.000	500.000
Spelen en bewegen	50.000	210.000
Riolering[10]	*n.v.t.*	*n.v.t.*
TOTAAL	**5.410.000**	**5.495.000**

4.2 Beschikbare lumpsum

In de begroting voor 2016 is er voor het dagelijks- en groot onderhoud totaal € 5.170.000 beschikbaar. In de begroting voor 2018 is er voor het dagelijks- en groot onderhoud totaal € 4.830.000 beschikbaar, waarbij rekening is gehouden met het huidige personeel bij de onderhoudsdienst(na taakstelling) met de daarbij behorende overhead.
Dit betekent een tekort van € 580.000,- (= 4.830.000-5.410.000). Vanuit het perspectief van de afdeling openbaar gebied kunnen er geen concessies gedaan worden in het budget van dagelijks en groot onderhoud. Daarom is aangegeven om het tekort op het dagelijkse en groot onderhoud aan te vullen vanuit de middelen voor vervanging en daarmee genoegen te nemen met een lager beschikbaar bedrag voor vervangingsinvesteringen. Deze overweging komt voort uit het feit dat het kwaliteitsniveau voor wegen op dit moment op een hoger niveau ligt dan de norm voor 'sober en doelmatig' en daardoor te verantwoorden is om hiermee te schuiven. Uit dit beleidsplan blijkt dat voor de vervangingsinvesteringen een bedrag van € 5.495.000,- nodig is. In de begroting 2016 en meerjarenraming van de gemeente Schagen is hierop deels geanticipeerd door een bedrag op te nemen van € 1.700.000 voor 2016 oplopend naar een bedrag van € 2.905.000 in 2019. Dit betekent dat er na 2019 nog de uitdaging ligt om voor de resterende benodigde middelen ad € 2.590.000 aan vervangingsinvesteringen dekking te zoeken. Voorgesteld wordt om in 10 jaar door te groeien naar het vervangingsniveau dat benodigd is, door jaarlijks € 300.000,- vrij te spelen in de begroting en meerjarenraming.

4.3 Functie, doel & ambitie

Dit plan richt zich voornamelijk op onderhoud en beheer van de openbare ruimte. Slechts in beperkte mate wordt ingegaan op de functie, het doel en de ambitie van betreffende kapitaalgoederen. Zeker in relatie met beperkte financiële middelen, zijn dit juist de thema's waar keuzes gemaakt moeten worden. In een Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan (GVVP) of een Groenstructuurplan (GSP) komen deze thema's juist aanbod. Investeringen volgend uit deze plannen staan los van de financiële middelen voor onderhoud en vervanging en kunnen per jaar en per uitvoeringsvoorstel worden toegewezen.

[8] Binnen het benodigd budget is niet gerekend met kosten voor de elektrische energie
[9] Vanwege het beleid van de gemeente Schagen om het aantal bomen op ongunstige standplaatsen te laten afnemen en het aantal bomen op geschikte plaatsen te laten toenemen, ontstaan verhoogde vervangingskosten.
[10] De kosten voor riolering zijn geborgd in het GRP

Overzicht budgetten openbare ruimte:

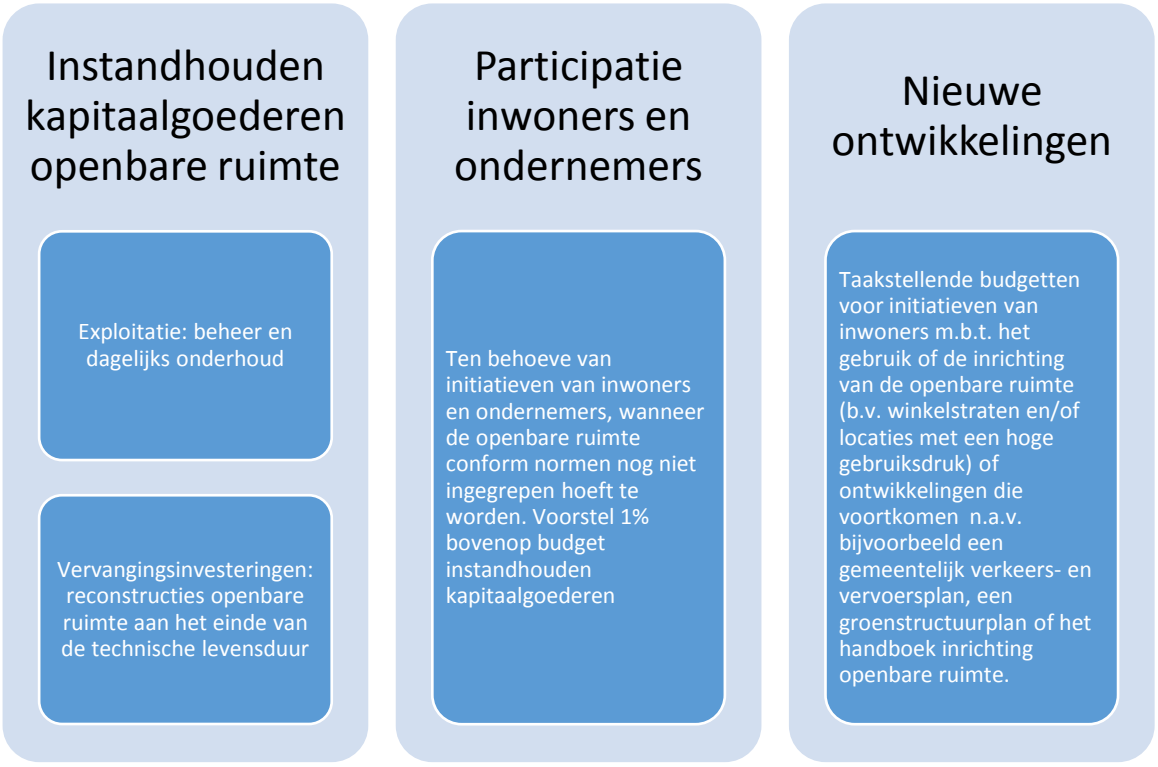

4.4 Achterstallig onderhoud

Op het moment dat over een langere periode te weinig onderhoud uitgevoerd wordt aan een kapitaalgoed, ontstaat onherstelbare schade of slijtage. In dat geval is de beoogde levensduur niet (meer) haalbaar en spreken we van achterstallig onderhoud. Veelal ontstaat dit doordat de beschikbare financiële middelen niet toereikend waren om het noodzakelijke groot onderhoud tijdig uit te voeren.

Voorwaarde voor het in stand kunnen houden en borgen van het ambitieniveau, is dat er geen achterstallig onderhoud aanwezig is. Met een (eenmalige) herstelaanpak kunnen de achterstanden in het onderhoud worden ingelopen, waardoor de beoogde levensduur van het kapitaalgoed weer geborgd is.

Bij enkele kapitaalgoederen is momenteel in meer of mindere mate sprake van een onderhoudsachterstand:

- Van de openbare verlichting had ca. 10% van het areaal al vervangen moeten zijn (hier is sprake van achterstallig onderhoud);
- De beplanting binnen het kapitaalgoed openbaar groen heeft ca. 20% achterstallig onderhoud; zichtbaar in kale plekken en verouderde beplanting;
- Afgelopen jaren zijn de bomen onvoldoende gesnoeid, waardoor achterstallig onderhoud is ontstaan bij ca. 50% van het areaal;
- Van de oeverbescherming is ca. 10% van het areaal aan vervanging toe.
- Van de civieltechnische kunstwerken is ca. 5% van het areaal aan vervanging toe.

In 2016/2017 wordt per kapitaalgoed een technische inspectie en een risicoanalyse uitgevoerd. Locaties met een hoge gebruiksdruk krijgen een hogere prioriteit bij achterstallig

onderhoud. Op basis daarvan wordt het achterstallig onderhoud inzichtelijk gemaakt en met bijbehorend herstelbudget geprioriteerd, waarna de besluitvorming wordt voorbereid.

Bijlagen

1. Definitielijst
2. Beeldsystematiek CROW

Bijlage 1

Definitielijst

Achterstallig onderhoud	Het over een lange periode niet of te weinig uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden aan een inrichtingselement, waardoor onherstelbare schade of slijtage is ontstaan.
Ambitie	Een beeld of kwaliteitsniveau dat wordt nagestreefd bij het onderhouden bij de voorkomende inrichtingselementen in de buitenruimte. Veelal is dit omschreven en vastgelegd in een beleids- of visiedocument.
Beeldmeetlat	Overzicht van prestatie-eisen conform de beeldkwaliteit in de kwaliteitsniveaus A^+ t/m D uitgedrukt in foto's met een populaire en technische omschrijving
Beheren	Het verzorgen en onderhouden van elementen.
Competenties	Ontwikkelbare vermogens van mensen om in voorkomende situaties op adequate, doelbewuste en gemotiveerde wijze proces- en resultaatgericht te handelen, dat wil zeggen passende procedures te kiezen en toe te passen om de juiste resultaten te bereiken.
Dagelijks onderhoud (DO)	Onderhoudsmaatregel die met een hoge frequentie uitgevoerd wordt en tot doel heeft incidenteel de functionaliteit en netheid van beheereenheden te vergroten dan wel te conserveren op het door het gemeentebestuur gekozen kwaliteitsniveau.
Doelgroep	Medewerkers met een arbeidshandicap of langdurig werklozen waardoor het vinden van een baan bij een regulier bedrijf moeilijk is. De problemen die deze mensen hebben zijn bijvoorbeeld gebeurtenissen en problemen in het persoonlijke leven, mentale en fysieke beperkingen, gezondheidsproblemen of korte scholing.
Doelmatigheid	Het op een zodanige wijze gebruik maken van de financiële, personele en materiële middelen die bij een gegeven hoeveelheid een maximale output wordt verkregen of die voor een hoeveelheid output van een gegeven kwaliteit een zo gering mogelijke input benodigd is.
Doeltreffendheid	De mate van verwezenlijking van de doelstellingen op basis van een gunstige kosten/baten-verhouding.
Efficiëntie	Ervoor zorg dragen dat een inspanning met zo weinig mogelijk tijd of geld uitgevoerd wordt.
Effectiviteit	De mate waarin activiteiten die verricht worden de doelstellingen realiseren.
Functieprofiel	Een eenduidige beschrijving van het takenpakket van een medewerker of een groep medewerkers. Het geeft ook aan waar de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van iemand liggen.
Gebiedstype	Aanduiding voor een functioneel of stedenbouwkundig geheel binnen de grenzen van de gemeente, bijvoorbeeld een centrum, woongebied of recreatiegebied.

Groot onderhoud (GO)	Onderhoudsmaatregel die meerdere malen binnen de levensduur van een inrichtingselement plaatsvindt. Het is gericht op het vertragen van de structurele achteruitgang van de kwaliteit en heeft tot doel de technische staat op het door het gemeentebestuur gekozen kwaliteitsniveau te houden.
Kwaliteitsniveau	De mate waarin de buitenruimte moet voldoen aan de eisen en specificaties zoals vastgelegd in de landelijke CROW standaard Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte (KOR)
Kapitaalgoed	Een gemeentelijke eigendom in de openbare ruimte met een groot maatschappelijk nut en een hoge vervangingswaarde
Natuurwaardekaart	De Natuurwaardenkaart van de gemeente Schagen is een onderlegger met relevante gegevens over de natuur in de gemeente Schagen.
Openbare ruimte	De buitenruimte die voor iedereen toegankelijk is. Het betreft de wegen, parken, pleinen en dergelijke. Het is een plaats waar een groot deel van het publieke leven zich afspeelt.
Onderhouden	Het in stand houden van een element op een zodanige wijze dat de functie gehandhaafd blijft.
Prestatie-eis	Eisen die bepalend zijn voor de kwaliteit van het te leveren onderhoudswerk
Schaalbalk	Naamgeving van de CROW voor beeldmeetlat
Taakprofiel	Vereisten waaraan een persoon die een bepaalde functie ambieert, moet beantwoorden.
Vervangingsonderhoud (VO)	Onderhoudsmaatregel om de kwaliteit van een inrichtingselement weer op het gekozen kwaliteitsniveau te brengen, toegepast aan het einde van de levenscyclus indien groot onderhoud niet meer toereikend is (wordt ook wel reconstructie of rehabilitatie genoemd).

Bijlage 2

Beeldsystematiek CROW

De Kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2013 (KOR 2013) biedt landelijk gebruikte standaardkwaliteitsniveaus voor het onderhoud van de openbare ruimte. De foto's, beschrijvingen en prestatie-eisen in de kwaliteitscatalogus stellen beheerders van openbare ruimte in staat om inzichtelijk te communiceren met hun bestuurders, gebruikers en uitvoerders van het onderhoud.

De KOR 2013 bevat ruim 200 beeldmeetlatten met vijf kwaliteitsniveaus, variërend van zeer hoog (A+) tot zeer laag (D). Hiermee is het een praktisch hanteerbaar en variërend instrument om keuzes te maken in de beeldkwaliteit van verschillende objecten en gebieden.

De beeldmeetlatten tonen naast de kwaliteitsbeelden ook een technische aanduiding en populaire omschrijving. De technische aspecten geven de meetbare parameters per kwaliteitsniveau aan. Onderstaand voorbeeld van een schaalbalk toont de marge van de vullingsgraad van afvalbakken.

REINIGING – afvalbak - vullingsgraad

A+		A		B		C		D	
Afvalbak is leeg en heeft geen afval dat uitsteekt.		*Afvalbak is voor minder dan de helft vol en heeft geen afval dat uitsteekt.*		*Afvalbak is niet vol en heeft geen afval dat uitsteekt.*		*Afvalbak is nagenoeg vol en heeft geen afval dat uitsteekt.*		*Afvalbak is nagenoeg vol en heeft afval dat uitsteekt.*	
Uitstekend afval	nee	Uitstekend afval	nee	Uitstekend afval	nee	Uitstekend afval	nee	Uitstekend afval	ja
vullingsgraad	0% per afvalbak	vullingsgraad	≤40% per afvalbak	vullingsgraad	≤80% per afvalbak	vullingsgraad	≤100% per afvalbak	vullingsgraad	>100% per afvalbak
Zwerfafval binnen een straal van 1 m rondom de afvalbak	nee	Zwerfafval binnen een straal van 1 m rondom de afvalbak	nee	Zwerfafval binnen een straal van 1 m rondom de afvalbak	nee	Zwerfafval binnen een straal van 1 m rondom de afvalbak	nee	Zwerfafval binnen een straal van 1 m rondom de afvalbak	ja